



PISM | POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH  
THE POLISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

# BIULETYN

Nr 85 (1527), 20 września 2017 © PISM

Redakcja: Sławomir Dębski ● Bartosz Wiśniewski ● Rafał Tarnogórski  
Katarzyna Staniewska (sekretarz redakcji)

Karolina Borońska-Hryniewiecka ● Anna Maria Dynier ● Aleksandra Gawlikowska-Fyk  
Sebastian Płóciennik ● Patrycja Sasnal ● Justyna Szczudlik ● Marcin Terlikowski ● Tomasz Żornaczuk

## Stosunki czesko-słowackie w dobie debaty o przyszłości integracji europejskiej

Łukasz Ogrodnik

*Perspektywa pogłębienia integracji europejskiej poprzez dalszą instytucjonalizację strefy euro jak dotąd nie osłabiła relacji między należącą do niej Słowacją a Czechami, nieplanującymi rychłego przyjęcia wspólnej waluty. Co więcej, oba te państwa, chcąc zdystansować się od Polski i Węgier skonfliktowanych z instytucjami UE, nasilają współpracę z partnerami spoza regionu, m.in. z wykorzystaniem biernego dotychczas Trójkąta Sławkowskiego (S3). Rozwój działań czesko-słowackich w zakresie polityki europejskiej wskazuje na coraz wyraźniejszy podział w Grupie Wyszehradzkiej.*

Z żadnym innym państwem Czechy nie mają tak bliskich i kompleksowych relacji jak ze Słowacją, i *vice versa*. Stosunki czesko-słowackie są uwarunkowane bliskością kulturową, doświadczeniem współtworzenia Czechosłowacji (w latach 1918–1938 i 1945–1992) i jej pokojowego podziału 25 lat temu, a także członkostwem w Grupie Wyszehradzkiej. Oba państwa są dla siebie nawzajem drugim największym partnerem gospodarczym (w obu przypadkach po Niemczech). O ich bliskiej współpracy świadczy m.in. podpisane w tym roku dwustronne porozumienie o ochronie przestrzeni powietrznej. Według badań opinii publicznej Słowacy największą sympatią darzą Czechów, a Czesi – Słowaków. W rezultacie wzajemne relacje są określane w dokumentach rządowych obu państw jako „ponadstandardowe”. Ich rozwojowi służą m.in. coroczne wspólne posiedzenia rządów. Spotkanie gabinetów we wrześniu br. było okazją do pogłębienia współpracy sektorowej, nakreślenia planów obchodów wspólnych rocznic państwowych i zadeklarowania wzajemnego poparcia w przyjęciu dwóch agencji UE mieszczących się w Wielkiej Brytanii (Europejskiej Agencji Leków i Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego), które zostaną przeniesione wskutek brexitu.

**Blizsza współpraca czesko-słowacka.** Obecnie ścisłej współpracy politycznej Czech i Słowacji sprzyjają dwa dodatkowe czynniki. Pierwszy to podobny profil największych partii rządowych. Zarówno Czeska Partia Socjaldemokratyczna (ČSSD) premiera Bohuslava Sobotki, jak i SMER – Socjalna Demokracja premiera Roberta Ficy przynależą do Grupy Postępowego Sojuszu Socjalistów i Demokratów w Parlamencie Europejskim. Czechy i Słowacja nie tylko popierają budowę jednolitego rynku cyfrowego oraz unii energetycznej, podobnie jak Polska i Węgry, lecz także znalazły się w gronie 20 państw UE wspierających utworzenie Europejskiej Prokuratury. Jej powołanie – jeden z elementów pogłębienia integracji europejskiej – nie znalazło poparcia w pozostałych krajach Grupy Wyszehradzkiej. Ponadto Polska i Węgry są skonfliktowane z instytucjami UE, które zarzuciły tym krajom m.in. nieprzestrzeganie zasad praworządności. Oba państwa odpywały to argumentem o braku kompetencji unijnych instytucji. Chęć zdystansowania się od polityki Polski i Węgier to drugi czynnik, który obecnie skłania Czechy i Słowację do bliższej koordynacji polityki europejskiej, niekiedy z pominięciem partnerów wyszehradzkich.

Czechy i Słowacja opowiadają się za pogłębieniem integracji europejskiej, ale za ważne dla tego procesu uznają odmienne elementy. Podczas gdy premier Fico opowiada się za dalszą instytucjonalizacją strefy euro, w Czechach większość partii politycznych (w tym największe – ČSSD i ANO) sprzeciwia się

przyjęciu wspólnej waluty, co jest uzasadnione niskim poparciem społecznym (29%). Wzrost pozycji Słowacji w UE, m.in. dzięki obecności w strefie euro, motywuje jednak rząd Sobotki do zabiegania o uzyskanie statusu obserwatora na spotkaniach eurogrupy. Ponadto obecny brak perspektyw na wstąpienie do strefy euro każe Czechom upatrywać innych możliwości ściślejszej integracji w ramach UE, takich jak np. intensywniejsza współpraca w zakresie bezpieczeństwa i obrony.

**Pozycja Słowacji i Czech wobec partnerów w UE.** Przez państwa członkowskie i instytucje UE, państwa V4, a także swoich własnych decydentów Słowacja zaczyna być postrzegana jako łącznik V4 z instytucjami UE. Przyczyniły się do tego jej przynależność do strefy euro i wola dołączenia do jądra UE, ale także fakt, że wobec Słowacji, jako jedyne państwa V4, KE nie wszczęła procedury o naruszenie prawa UE w związku z przyjmowaniem azylantów. O roli Słowacji świadczy np. skierowana do jej premiera prośba przewodniczącego KE Jeana-Claude'a Junckera o zorganizowanie pierwszego szczytu V4–KE. Podobnie Słowację zdają się postrzegać liderzy pozostałych państw wyszehradzkich. Poprosili oni premiera Fico o przedłożenie KE problemu odmiennych standardów jakości tych samych produktów spożywczych w różnych państwach UE, chociaż to Węgry sprawują przewodnictwo w V4. Z kolei minister spraw zagranicznych Niemiec Sigmar Gabriel w sierpniu br. – przy okazji podpisania memorandum o współpracy strukturalnej, rozszerzającego słowacko-niemieckie działania na wszystkie ministerstwa – określił rolę Słowacji jako „pomostu” między „jądrem UE” a pozostałymi unijnymi państwami w Europie Środkowej i Wschodniej.

Czechy i Słowacja prowadzą wspólne działania w celu zacieśniania relacji z partnerami z UE, przede wszystkim z Niemcami. Tegoroczna, 25. rocznica podpisania traktatu o dobrym sąsiedztwie między Niemcami a ówczesną Czechosłowacją została wykorzystana przez premierów Czech i Słowacji – w obecności kanclerz Angeli Merkel – do złagodzenia stanowisk w sprawie rozwiązania kryzysu migracyjnego. Z kolei nieliczne jak dotąd spotkania premierów Czech, Słowacji i kanclerza Austrii w ramach powołanego w 2015 r. Trójkąta Sławkowskiego (S3) służyły m.in. koordynowaniu stanowisk przed szczytami Rady Europejskiej. S3 staje się również platformą układania relacji z państwami spoza regionu. Świadczy o tym spotkanie szefów rządów tych państw z prezydentem Francji Emmanuelem Macronem w sierpniu br., zwołane m.in. w celu omówienia nowelizacji unijnej dyrektywy o pracownikach delegowanych. Liderzy państw S3 wyrazili wolę intensyfikacji współpracy w tym formacie, a Fico i Sobotka na posiedzeniu obu rządów jako jej podstawę potwierdzili zgodę na „realizację pozytywnej agendy w UE”. To także należy odczytywać jako chęć wzmożenia działań na rzecz pogłębienia integracji europejskiej.

**Wnioski.** Ponadstandardowość stosunków Czech i Słowacji wynika z umiejętnego przekuwania przez elity polityczne obu państw doświadczeń historycznych w kompleksową współpracę. Utrzymuje się ona pomimo faktu, że Słowacja opowiada się za pogłębieniem integracji europejskiej wokół strefy euro. Czechy obecnie nie deklarują woli dołączenia do strefy, ale zabiegają o status obserwatora na posiedzeniach Eurogrupy i popierają ściślejszą integrację w innych obszarach. Ponadto wraz z objęciem przewodnictwa w Radzie UE (lipiec–grudzień 2016 r.) Słowacja zaczęła unikać konfrontacji z unijnymi instytucjami i jest w tym konsekwentna. Niedawnym tego przykładem była pojednawcza słowacka reakcja – w odróżnieniu od węgierskiej – na oddalenie przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej skargi Słowacji i Węgier w sprawie mechanizmu relokacji<sup>1</sup>. Wobec wzrostu znaczenia Słowacji czeski rząd wykazuje wolę wzmocnienia koordynacji działań z rządem w Bratysławie w zakresie polityki europejskiej.

Różnicująca się postawa państw V4 wobec integracji europejskiej i działania instytucji UE wobec niektórych z nich wpływają na pogłębienie się podziałów w grupie. Wzmocniona współpraca Czech i Słowacji potwierdza rozdźwięk między tymi dwoma państwami z jednej strony, a Polską i Węgrami z drugiej. Dodatkowo premierzy Fico i Sobotka zadeklarowali, że Czechy i Słowacja mają ambicje wspólnie wpływać na funkcjonowanie V4, co świadczy o afirmowaniu podziałów w ramach Grupy Wyszehradzkiej.

Chociaż dla Czech i Słowacji to Grupa Wyszehradzka w dalszym ciągu jest najważniejszą platformą regionalną we współpracy sektorowej, to spotkanie państw Trójkąta Sławkowskiego z prezydentem Francji pokazało, że możliwe jest realizowanie polityki europejskiej przez południowych sąsiadów Polski za pomocą innych narzędzi. S3 staje się zarazem dopełnieniem współpracy czesko-słowackiej. Coraz wyraźniejsze podziały w V4 niosą ryzyko utraty regionalnej spójności w forsowaniu wspólnych stanowisk w ramach UE, jak miało to miejsce np. w kwestii sprzeciwu wobec obowiązkowych kwot uchodźców. Konsekwencją tego procesu byłoby zmniejszające się znaczenie V4 Grupy Wyszehradzkiej w Czechach i na Słowacji jako narzędzia koordynacji polityk wspólnotowych. To z kolei osłabiałoby Grupę Wyszehradzką na forum unijnym i ograniczało jej skuteczność jako instrumentu polityki europejskiej Polski.

---

<sup>1</sup> J. Szymańska, *Trybunał Sprawiedliwości oddalił skargi Słowacji i Węgier w sprawie mechanizmu relokacji*, „Komentarz PISM”, nr 50/2017, 7 września 2017 r., [www.pism.pl](http://www.pism.pl).